

A.M. Krapiec

"Zagadnienie przedmiotu metafizyki u Arystotelesa", Edmund Morawiec, "Roczniki Filozoficzne" T.12 (1964), z.1 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 1/1, 241-242

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

fenomenologicznej Husserla, empirycznej fenomenologii Merleau-Ponty lub heglowskiej fenomenologii ducha.

Artykuł Kazimierza Klósaka pt. „Fenomenologia P. Teilharda de Chardin w ramowej analizie epistemologicznej i metodologicznej” podejmuje zdecydowaną polemikę z powyższymi poglądami.

Treść artykułu można podzielić na dwie dopełniające się części. W pierwszej — negatywnej, autor wykazuje niezgodność poglądów z faktycznym stanem rzeczy. Dokonuje tego pobieżnie, analizując z jednej strony metodę fenomenologiczną Husserla, empiryczną fenomenologię Merleau-Ponty oraz fenomenologię ducha — Hegla, a z drugiej „fenomenologię” stosowaną przez P. Teilharda, mając przede wszystkim na uwadze jej zadania oraz przedmiot. W części drugiej — pozytywnej — po wykazaniu, że fenomenologia P. Teilharda nie jest pod względem swej metody i przedmiotu, ani fenomenologią w wersji podzielanej przez Husserla w „*Logische Untersuchungen*”, ani fenomenologią w postaci przedstawionej przez Merleau-Ponty w „*Phénoménologie de la perception*”, ani fenomenologią wziętą tak, jak ją pojął Hegel w „*Phänomenologie des Geistes*”, autor określa pozytywnie typ epistemologiczny i metodologiczny „fenomenologii” rozpatrując jej stosunki do szczegółowych nauk realnych, a szczególnie nauk przyrodniczych. Również w tym punkcie autor polemizuje z szeregiem poglądów, zwłaszcza takich jak: poglądy Bernarda Grenet’a Tresmontant’a i de Lubaca, według których „fenomenologia” P. Teilharda jest „fenomenologią naukową”, charakteryzującą osiągnięcia poznawcze szczegółowych nauk realnych. Wbrew powyższym, autor artykułu uważa, iż nie cała „fenomenologia” P. Teilharda jest „fenomenologią” naukową.

Artykuł K. Klósaka posiada wiele zalet. Między innymi, jest opracowany z niezwykłą erudycją. Autor zna doskonale literaturę przedmiotu. Czytelnik może zapoznać się tu z bogatą literaturą nie tylko dotyczącą centralnego zagadnienia, lecz także szeregu zagadnień pobocznych jak np. fenomenologii Husserla, empirycznej fenomenologii Merleau-Ponty, Hegla itp.

Edm. Morawiec

Krapiec A. M.

Zagadnienie przedmiotu metafizyki u Arystotelesa, „Roczniki Filozoficzne” XII (1964) z. 1, 17—26

Niejednolitość charakteru poznania metafizycznego u Arystotelesa była od dawna dyskutowana. Problem ten stał się szczególnie aktualny na początku dwudziestego stulecia i pozostał takim do chwili obecnej. Artykuł Krapca pt. „Zagadnienie przedmiotu „metafizyki” Arystotelesa” podejmując powyższą tematykę, ma również charakter dyskusyjny. Głównymi motywami bowiem, jakie skłoniły autora do poruszenia tego problemu są: różność dotychczasowych rozwiązań, nie zawsze zresztą zgodnych z faktycznym stanem rzeczy, oraz wartość rozwiązania tego zagadnienia dla bardziej dogłębnego zrozumienia analogiczności przedmiotu poznania metafizycznego.

Treść artykułu mieści się w trzech dość jasno zarysowanych, chociaż niewydzielonych wyraźnie, częściach. W pierwszej postawiono problem: „czy przedmiotem poznania metafizycznego u Arystotelesa jest byt jako substancja, czy byt jako byt pierwszy (Bóg). Część druga artykułu orientuje w zasadniczych ujawnionych rozwiązaniach problemu. W trzeciej części podaje autor własne rozwiązanie.

Zdaniem Krąpca różnorodność interpretacji tego zagadnienia powstała w wyniku czytania zespołu pism Arystotelesa nazwanych metafizyką. W księgach tych bowiem występują różne terminy określające metafizyczny typ poznania, np. „mądrość”, „filozofia pierwsza” i „teologia”. Mądrość wskazywałaby na poznanie pierwszych przyczyn bytu, „filozofia pierwsza” nawiązywałaby do poznania bytu jako bytu, teologia natomiast dotyczyłaby bytu najwyższego, boskiego. Pojawiły się więc trzy oddzielne przedmioty metafizycznego poznania. W ten sposób zarysowany problem, próbowali rozwiązać: W. Jaeger na drodze koncepcji ewolucji poglądów Arystotelesa idącej od platonizmu w kierunku arystotelizmu, A. Mansion, V. Decarie, po części również J. Owens i E. Gilson przyjmując pewną jednolitość przedmiotu metafizyki u Arystotelesa. Jako najnowszą próbę rozwiązania tego problemu przytacza Krąpiec teorię wysuwaną przez P. Aubenque'a w dziele pt. „Le problème de l'être chez Aristote, Paris 1962. Według tej teorii nie można skonstruować pozytywnej ontologii lub pozytywnej teologii naturalnej posługując się metafizycznymi tekstami Stagiryty.

Artykuł zdaje się polemizować przede wszystkim z poglądami P. Aubenque'a. Krąpiec wysuwa tezę, że w oparciu o teksty Arystotelesa można mówić o istnieniu metafizyki jako o poznaniu, w mniemaniu Arystotelesa, naukowym i przedmiotowym. Złożoność zagadnienia dająca się zauważyć w różnorodności tekstów nie przekreśla, zdaniem autora studium o Arystotelesie, możliwości wykazania, iż istnieją podstawy do odtworzenia metafizyki jako najogólniejszej teorii bytu u Arystotelesa.

Ostateczną i zasadniczą konkluzją artykułu jest stwierdzenie, że przedmiot metafizyki u Arystotelesa pojawia się jako tylko analogicznie jeden, o czym zresztą mówił sam Arystoteles. Ta jedność wszakże jest proporcjonalna do typu analogii.

Artykuł Krąpca prócz swoistego rozwiązania problemu przedmiotu poznania metafizycznego posiada szereg innych wartości. Orientuje szeroko w literaturze przedmiotu — porusza szereg zagadnień o charakterze filozoficznym, związanych bezpośrednio z omawianym problemem.

Edm. Morawiec

Ogonowski Z.

Arystotelizm heterodoksalny religijności zracjonalizowanej, „*Studia Filozoficzne*”
4 (1964) 71—108

1. Wyjaśnienie zagadnienia. 2. Bóg jako dusza świata a indywidualna niesmiertelność.
3. Teza Sonera o stworzeniu świata w czasie jako dążność do uzgodnienia arystotelizmu z chrześcijaństwem. 4. Socynianie wobec poglądów Sonera.

1. Tytuł artykułu powinien brzmieć: *Arystotelizm heterodoksalny w zracjonalizowanej religii chrześcijańskiej*. Skoro jest mowa